

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาความสัมพันธ์ (Correlational Descriptive Research) เพื่ออธิบายความเหนื่อยหน่าย ความเข้มแข็งอดทน และ การดูแลสุขภาพจิตตนเอง และ ศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยหน่าย ความเข้มแข็งอดทน และการดูแลสุขภาพจิตตนเองของพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลจิตเวช สังกัดกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ พยาบาลประจำการในโรงพยาบาลจิตเวช สังกัดกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขที่มีจำนวนเตียงตั้งแต่ 500-1500 เตียงซึ่งมี 3 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลสวนปรุง โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ และ โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ จำนวนประชากรทั้งหมด 432 คน

กลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการกำหนดขนาดและเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) ดังนี้

1. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณโดยใช้สูตรคำนวณของยามานะ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 208 คน
2. หาลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงพยาบาล แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายตามลำดับรายชื่อพยาบาลวิชาชีพของกลุ่มงานการพยาบาล โดยยกเว้นรายชื่อพยาบาลวิชาชีพที่ลาศึกษาต่อ อยู่ระหว่างการอบรมและศึกษาดูงาน และเพิ่มจำนวนจากที่คำนวณได้ เพื่อความเชื่อถือได้มากขึ้นของข้อมูล จำนวน 230 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง

สถานที่	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
โรงพยาบาลสวนปรุง	127	67
โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์	139	75
โรงพยาบาลสวนสราญรมย์	166	88
รวม	432	230

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบวัด 3 แบบ ได้แก่

1. แบบวัดความเข้มแข็งอดทน สร้างโดยโคบาสา (Kobasa, 1982 อ้างถึงใน ผกาพันธุ์ วุฒิลักษณ์ (2541) ประกอบด้วย 50 ข้อคำถาม เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะความมุ่งมั่น จำนวน 16 ข้อ ความมีอำนาจควบคุม จำนวน 17 ข้อ และความรู้สึกล้มเหลว จำนวน 17 ข้อ มีลักษณะคำตอบให้เลือก 4 ระดับตั้งแต่ 0-3 มีความหมายดังนี้

- 0 หมายถึง ไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด
- 1 หมายถึง ตรงกับความรู้สึกนึกคติน้อย
- 2 หมายถึง ตรงกับความรู้สึกนึกคิดปานกลาง
- 3 หมายถึง ตรงกับความรู้สึกนึกคิดมากที่สุด

เกณฑ์ตัดสินค่าคะแนนเนื่องจากข้อคำถามในแบบวัดนี้มีทั้งทางบวก 11 ข้อ และทางลบ จำนวน 39 ข้อ การรวมคะแนนจึงใช้วิธีให้คะแนน มีดังนี้

ข้อคำถามทางบวก คือข้อคำถามที่เป็นความรู้สึก และเจตคติด้านบวกของพยาบาลที่มีต่อ งาน และผู้รับบริการ จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ข้อ 1, 2, 4, 5, 20, 21, 22, 23, 24, 25 และ 26

ถ้าเลือกตอบ ระดับ 0 ให้คะแนน 0 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ ระดับ 1 ให้คะแนน 1 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ ระดับ 2 ให้คะแนน 2 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ ระดับ 3 ให้คะแนน 3 คะแนน

ข้อคำถามทางลบ คือข้อคำถามที่เป็นความรู้สึก และเจตคติด้านลบของพยาบาลที่มีต่อ งาน และผู้รับบริการ จำนวน 39 ข้อ ได้แก่ ข้อ 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49 และ 50

ถ้าเลือกตอบ ระดับ 0 ให้คะแนน 3 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ ระดับ 1 ให้คะแนน 2 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ ระดับ 2 ให้คะแนน 1 คะแนน

ถ้าเลือกตอบ ระดับ 3 ให้คะแนน 0 คะแนน

การแปลผลคะแนน พิจารณาจากการรวมค่าคะแนนตั้งแต่ 0-150 คะแนน ใช้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มในการแบ่งระดับใช้ในการแปลผลซึ่งค่าคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มแสดงว่ามีลักษณะความเข้มแข็งอดทนสูง ค่าคะแนนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม แสดงว่ามีลักษณะความเข้มแข็งอดทนต่ำ (ผกาพันธุ์ วุฒิลักษณ์, 2541)

2. แบบสำรวจวิธีการดูแลสุขภาพจิตตนเองของพยาบาล เป็นแบบสำรวจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการดูแลสุขภาพจิตตนเองของ ฟริสช์และฟริสช์ (Frisch & Frisch, 2002)

ลักษณะของแบบสำรวจเป็นคำถามปลายปิด ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ มีคำตอบให้เลือกตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ 1 ถึง 4 โดยมีความหมายดังนี้

- 1 หมายถึง กิจกรรมนั้นกระทำน้อยครั้งหรือไม่เคยกระทำ
- 2 หมายถึง กิจกรรมนั้นกระทำบางครั้ง
- 3 หมายถึง กิจกรรมนั้นกระทำบ่อยครั้ง
- 4 หมายถึง กิจกรรมนั้นกระทำเป็นประจำ

การแปลผลคะแนน ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 6-24 คะแนน ใช้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มในการแบ่งระดับค่าคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มแสดงว่ามีการดูแลสุขภาพจิตตนเองสูง ค่าคะแนนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม แสดงว่ามีการดูแลสุขภาพจิตตนเองต่ำ

3. แบบวัดความเหนื่อยหน่าย สร้างโดยแมสแลช และเจ็คสัน (Maslach & Jackson, 1981) แปลโดยศิริยา สัมมาวาจ (2532) ซึ่งแบ่งการวัดออกเป็นสามด้าน ได้แก่ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ (Emotional Exhaustion Subscale-EE) การลดความเป็นบุคคล ของผู้อื่น (Depersonalization Subscale-DP) และการลดความสำเร็จส่วนบุคคล (Personal Accomplishment Subscale-PA) โดยมีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 22 ข้อ ประกอบด้วย ความรู้สึ้อ่อนล้าทางอารมณ์จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 6, 8, 13, 14 และ 20 การลดความเป็นบุคคลของผู้อื่น จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5, 10, 11, 15 และ 22 และการลดความสำเร็จส่วนบุคคลจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4, 7, 9, 12, 17, 18, 19 และ 21

ลักษณะแบบวัดเป็นแบบประเมินค่า มีคำตอบเป็นทางเลือก 7 ระดับ ตั้งแต่ 0-6 คือไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย จนถึง มีความรู้สึกเช่นนั้นทุก ๆ วัน ตามลำดับ โดยมีความหมายดังนี้

- 0 หมายถึง ไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย
- 1 หมายถึง มีความรู้สึกเช่นนั้นปีละ 2-3 ครั้ง
- 2 หมายถึง มีความรู้สึกเช่นนั้นเดือนละ 1 ครั้ง
- 3 หมายถึง มีความรู้สึกเช่นนั้นเดือนละ 2-3 ครั้ง
- 4 หมายถึง มีความรู้สึกเช่นนั้นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 5 หมายถึง มีความรู้สึกเช่นนั้นสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง
- 6 หมายถึง มีความรู้สึกเช่นนั้นทุก ๆ วัน

การแบ่งระดับความเหนื่อยหน่ายในแต่ละด้านจะแบ่งเป็นระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง ตามเกณฑ์การกำหนดคะแนนของแมสแลชและเจ็คสัน (Maslach & Jackson, 1981)

ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การแบ่งระดับความเหนื่อยหน่าย

ความเหนื่อยหน่าย	EE	DP	PA
ระดับต่ำ	0-16	0-6	0-31
ระดับปานกลาง	17-26	7-12	32-38
ระดับสูง	≥ 27	≥ 13	≥ 39

คุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความเข้มแข็งอดทน

แบบวัดนี้ได้ผ่านการวิเคราะห์ความตรงของเนื้อหาเชิงโครงสร้าง โดยโกบาซา แมคคิคอนเนอร์ เมอร์ริกและไวท์ (Kobasa, Maddi, Donner, Merrick, & White, 1984 อ้างถึงใน ผกาพันธุ์ วุฒิลักษณ์ (2541)) และดรอยรี่ และโฟลเรียน (Drorry & Florian, 1991 อ้างถึงใน ผกาพันธุ์ วุฒิลักษณ์ (2541)) ได้ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือให้กลุ่มคนปกติที่เป็นผู้ใหญ่วัยทำงาน ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคเท่ากับ 0.81 ผกาพันธุ์ วุฒิลักษณ์ (2541) ได้ทดสอบความเชื่อมั่นโดยทดลองใช้กับกลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคเท่ากับ 0.89 ผู้วิจัยนำแบบวัดนี้ไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลประจำการของโรงพยาบาลสวนปรุง โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ แห่งละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นจึงนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความเข้มแข็งอดทน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

2. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสำรวจวิธีการดูแลสุขภาพจิตตนเอง

ผู้วิจัยจะนำแบบสำรวจส่วนนี้ ไปตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องของการวัดและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ประกอบด้วย อาจารย์ที่สอนด้านสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช จำนวน 1 ท่าน อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญหรือสอนทางด้านวิจัย จำนวน 1 ท่าน และจิตแพทย์ 1 ท่าน จากนั้นนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index) และนำแบบสำรวจมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจึงนำแบบสำรวจไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลประจำการของโรงพยาบาลสวนปรุง โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ แห่งละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นจึงนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความเข้มแข็งอดทน

โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .74

3. การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความเหนื่อยหน่าย

แมสแลช (Maslach, 1982a) ได้นำเครื่องมือที่สร้างมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์ การลดความเป็นบุคคลของผู้อื่นและการลดความสำเร็จส่วนบุคคล ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .90, .79 และ .71 ตามลำดับ วรณช กิตสัมบันท์ (2538) ได้นำเครื่องมือของแมสแลชไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือกับพยาบาลจิตเวช ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .92, .66 และ .65 ตามลำดับ ผู้วิจัยนำแบบวัดนี้ไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลประจำการของโรงพยาบาลสวนปรุง โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ แห่งละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นจึงนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความเหนื่อยหน่ายโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90, .71, และ .72 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ผ่านความเห็นชอบของกรรมการพิจารณาจริยธรรมของมหาวิทยาลัยบูรพา และกรรมการพิจารณาจริยธรรมของโรงพยาบาลทั้ง 3 แห่ง และในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ และสอบถามความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมการศึกษา และแจ้งให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะตอบรับ หรือปฏิเสธได้ และยกเลิกการเข้าร่วมในการวิจัยในระหว่างดำเนินการได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ในแบบสัมภาษณ์จะไม่มีการบันทึกชื่อ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์จะนำไปเผยแพร่ในภาพรวม เพื่อประโยชน์สำหรับการศึกษาเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างตกลงเข้าร่วมการวิจัย จึงให้เซ็นชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยเป็นลายลักษณ์อักษร และหากผู้เข้าร่วมการวิจัยมีข้อสงสัยประการใด เกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้ซักถาม และยินดีตอบข้อสงสัยของผู้เข้าร่วมวิจัยตลอดเวลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือโดยได้รับอนุมัติจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาถึงอธิบดีกรมสุขภาพจิต และผู้อำนวยการ โรงพยาบาล/ หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลจิตเวชทั้ง 3 แห่ง เพื่อขอทำการวิจัย

2. ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงาน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลกับฝ่ายการพยาบาล
3. เก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และได้แบบสอบถามจำนวน 230 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูล ความเข้มแข็งอดทน การดูแลสุขภาพจิตตนเอง และความเหนื่อยหน่ายของพยาบาลจิตเวช วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งอดทน และการดูแลสุขภาพจิต กับ ความเหนื่อยหน่าย ของพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลจิตเวช สังกัดกรมสุขภาพจิต โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยเกณฑ์การเปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่คำนวณได้ มีดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร, 2542)

เมื่อ r เข้าใกล้ 1.00 หรือประมาณ .70-.90 หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

เมื่อ r เข้าใกล้ .50 หรือประมาณ .30-.69 หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

เมื่อ r เข้าใกล้ .00 หรือประมาณ .29 ลงมา หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ